

SEEN AND HEARD INTERNATIONAL ooperiarvustus

J. Strauss II, Nahkhiir (esietendus): Solistid, Rahvusooper Estonia koor ja orkester, Jüri Alperden (dirigent), Rahvusooper Estonia, Tallinn 13.5.2010 (GF)

Lavastaja ja kunstnik: Michiel Dijkema

Kostüümikunstnik: Claudia Damm

Valguskunstnik: Bas Berensen

Koreograaf: Marina Kesler

Osades:

Gabriel von Eisenstein – Urmas Pöldma

Rosalinde – Aile Asszonyi

Frank – Mart Laur

Vürst Orlovski – Rauno Elp

Alfred – Oliver Kuusik

Dr. Falke – René Soom

Dr. Blind – Mart Madiste

Adele – Kristina Vähi

Ida – Kädi Kosenkranius

Ivan – Valentina Taluma

Frosch – Tõnu Kark

Kokk – Koit Soasepp

'Õnne sa tunda saad, kui kõik mured unustad'. Need I vaatuse finaalis kõlavad lauluread on kirjutatud Rahvusooper Estonia eesriidele – kuid tagurpidi! Mida võib sellest järeldada? Nende lauluridade tegelik sõnum on ilmselge - „Nahkhiires“ pole ükski tegelane oma eluga rahul ja kõik püüavad vürst Orlovski peol volava ohtra šampuse jõul omandatud uue identiteedi kaudu oma muresid unustada. Kogu tegevuskäik on mahutatud kavalehel nutikalt kolme lausesse:

I vaatus: Igaühel on mingi probleem

II vaatus: Kõik probleemid uputatakse alkoholi

III vaatus: Kõik probleemid kerkivad taas üles, kuid õnneks leidub ka süüdlane – šampanja!

Aga miks tagurpidi? Küllap soovis Hollandi ja Saksa päritolu lavastusmeeskond anda sellega vaatajatele märku, et nad näevad Straussi armastatud operetti seninägematus lavastuses. Kavalehel toodud kommentaaride kaudu heidab lavastaja Michiel Dijkema oma kontseptsioonile veidi valgust: 'Selles loos lähtub kõik kättemaksust!'. 'Nahkhiire juhtmotiiviks on erootiliste seikluste otsingud.'. Ta

Orlovski peol lavava ohtu šampuse jõul omandatud uue identiteedi kaudu oma muredele andnud Kogu tegevuskäik on mahutatud kavalehel nutikalt kolme lausesse:

I vaatus: Igaühel on mingi probleem

II vaatus: Kõik probleemid uputatakse alkoholi

III vaatus: Kõik probleemid kerkivad taas üles, kuid õnneks leidub ka süüdlane – šampanja!

Aga miks tagurpidi? Küllap soovis Hollandi ja Saksa päritolu lavastusmeeskond anda sellega vaatajatele märku, et nad näevad Straussi armastatud operetti seninägematus lavastuses. Kavalehel toodud kommentaaride kaudu heidab lavastaja Michiel Dijkema oma kontseptsioonile veidi valgust: 'Selles loos lähtub kõik kättemaksust!'. 'Nahkhiire juhtmotiiviks on erootiliste seikluste otsingud.'. Ta oleks võinud veel lisada: 'Alkohol on ohtlik mõnuaine', kuigi ükski neist mõtteavaldustest ei muuda tema libreto käsitlust iseenesest novaatorlikuks. Tagurpidi eesriidele tähendatud motot illustreerib pigem laval toimuv. Ja siinkohal hakkab minu kulm tasapisi kipro tõmbuma.

„Nahkhiir“ on minu jaoks alati olnud hea nalja, elegantsi, sarmi ja mängulisuse võrdkuju. Opereti algupärased tegelased võivad küll teha rumalusi, kuid nad on oma olemuselt lihtsalt veidi vastutustundetud ja lõbujanulised ehk täitsa sümpaatsed inimesed. Opereti esialgses pealkirjana väljapakutud 'Nahkhiire kättemaks' on siin muidugi olemas, kuid minu meelest on Falke eesmärk mängida Eisensteinile pigem lihtsalt üks sõbralik vingerpuss. Selles lavastuses on aga punases frakis ringi kõndival Falkel mefistolikult õel ilme ja naer ning vürst Orlovskist on saanud musta nahkriietust kandev palja rinnaesisega *macho*-mees, kes tulistab revolvrilt ja peksab nahkpiitsaga vastu põrandat - minu nägemuses on Orlovski kõrk, blaseerunud ja sootu isik, kes on kõigest tüdinud. Selle tegelase olemus on päris kindlasti pea peale pööratud! Operetti täidavad erootiliste seikluste otsingud ja need ei jää isegi pealtnäha kombekatel hetkedel hoomamatuks ka kõige rikkumatule pealvaatajale. Tundub, et praegu on moes kõige liigne seksualiseerimine ja nii on ka selles lavastuses naised pidevalt jalgu hargitades pikali ja mehed püüavad neile seeliku alla pääseda. Hillitsetusest pole siin vähimatki märki. Teine tüütuks muutuv võte on komistamine ja kukkumine, mis kuulub pigem farsi- kui operetimaailma. Olgu, kui seda tehakse üks kord ja stiilselt, võib see isegi olla naljakas, aga kui seda korratakse uuesti ja uuesti, tekib tunne, et lavastaja ei ootagi pealvaatajatelt mõtte- ja kujutlusvõimet.

Ja alkohol? Mis seal salata, inimesed joovad, kuid ma arvan, et Rahvusooper Estonia etendus ei peaks olema alkoholi kahjulikust toimest pajatav avalik ettekanne. Frosch, kes on tegelikult oma olemuselt viinanina, kuulus selles etenduses kaineimate hulka ja suutis ette kanda kaks balletipantoomiimi. Frank seevastu oksendas esimeses vaatuses veinijahutisse ja üks baleriinidest orkestriauku ning järgmisel hommikul töökabinetis jõudes oksendas Frank taas – seekord oma torukübarasse! Viinilikust elegantsist ei ole siin midagi alles!

Negatiivsena mõjusid ka lärmakalt esitatud dialoogid. Paljud osatäitjad karjusid, mis mõjus amatöörlikult ja professionaalide esituses kohatult. Kogu etendus tundus punnitatu ja ülemängituna ning eriti esimeses vaatuses kostus naeru rohkem laval kui publiku seast. Minu abikaasa, kes on suur teatrisõber, lahkus õigupoolest pärast teist vaatust. Etenduses on muidugi ka positiivseid aspekte, kuid kõik mõjub siiski ülepakutuna. Ja olgu kohe öeldud, et mul pole lavajõududele ja orkestrile mingeid etteheiteid. Kõik lauljad ja tantsijad olid ülimalt professionaalsed ja näitlesid hästi. Teises vaatuses esitatud balletinumbrid olid kütkestavad ja orkester, keda ma olen korduvalt kiitnud, mängis täpselt ja kõlavalt, tekitades tunde, nagu me oleksime Viinis ja kuulaksime Viini Filharmoonikuid. Kõiges aga puudus *sarm*: säde silmades ja nõtke rütm. Teises vaatuses aga esitas orkester vaheloo *Unter Donner und Blitz* peadpööritava tempo ja hämmastava täpsusega. Kiirused vaheldusid sujuvalt, haakudes hästi laval toimuva tegevusega.

Lavakujundus oli lihtne, kuid efektne: kaks valget tuba, eesmine tuba veidi paremale viltu, tagumine tuba aga veidi vasakule viltu. Eesmisel toas liikus baldahhiin vahel paremale, vahel vasakule.

Tagumises toas olev tiibklaver oli esimeses vaatuses Alfredi peidupaigaks - suurepärase idee! - kus ta mõnede etteastete ajal liigutas klaverikaant muusika taktis üles-alla. See võis tegelikult olla üsna ebamugav peidupaik!

Etenduse päästsid aga lauljad. Rosalinde osa laulnud roosasse rõivastunud Aile Asszonyi etteasted olid kõik suurepärase, eeskätt rõõmus *Klänge der Heimat*, mille taustal valmistas Ungari kokk uljalt guljašši – kuid kas tõesti oli vaja supi sisse suur rott pillata? Adele'ks kehastunud Kristina Vähi laulis samuti võrratult, iseäranis hästi tuli tal välja *Mein Herr Marquis*. Urmas Põldma, ometi kord ka üks tenorihääline Eisenstein, oli selleks rolliks vajalikku mõõtu, kuid osasse sisseelamine võttis veidi aega. Mart Laur Frankina näitles ja laulis oiavaliselt. Muuseas, Franki ja Eisensteini tutvustatakse selles lavastuses mitte prantslaste, vaid soomlastena. Soome ja eesti keel on üsna lähedased sugulaskeeled, mis on samas piisavalt erinevad, et tekitada vääritimõistmisi. Nende esimene dialoog oli ilmselt väga naljakas, kuid tõlkimatu. Teise vaatuses lõpus kõlanud duetis laulsid nad ometigi prantsuse keeles

minu nägemuses on Orlovski korsk, biaseerunud ja sobitu isik, kes on kõigest tüdimud. Sene tegelase olemus on päris kindlasti pea peale pööratud! Operetti täidavad erootiliste seikluste otsingud ja need ei jää isegi pealtnäha kombekatel hetkedel hoomamatuks ka kõige rikkumatule pealvaatajale. Tundub, et praegu on moes kõige liigne seksualiseerimine ja nii on ka selles lavastuses naised pidevalt jalgu hargitades pikali ja mehed püüavad neile seeliku alla pääseda. Hillitsetusest pole siin vähimatki märki. Teine tüütuks muutuv võte on komistamine ja kukkumine, mis kuulub pigem farsi- kui operetimaailma. Olgu, kui seda tehakse üks kord ja stiilselt, võib see isegi olla naljakas, aga kui seda korratakse uuesti ja uuesti, tekib tunne, et lavastaja ei ootagi pealvaatajatelt mõtte- ja kujutlusvõimet.

Ja alkohol? Mis seal salata, inimesed joovad, kuid ma arvan, et Rahvusooper Estonia etendus ei peaks olema alkoholi kahjulikust toimest pajatav avalik ettekanne. Frosch, kes on tegelikult oma olemuselt viinanina, kuulus selles etenduses kaineimate hulka ja suutis ette kanda kaks balletipantomiimi. Frank seevastu oksendas esimeses vaatuses veinijahutisse ja üks baleriinidest orkestriauku ning järgmisel hommikul töökabinetti jõudes oksendas Frank taas – seekord oma torukübarasse! Viinilikust elegantsist ei ole siin midagi alles!

Negatiivsena mõjusid ka lärmakalt esitatud dialoogid. Paljud osatäitjad karjusid, mis mõjus amatöörlikult ja professionaalide esituses kohatult. Kogu etendus tundus punnitatu ja ülemängituna ning eriti esimeses vaatuses kostus naeru rohkem lavalt kui publiku seast. Minu abikaasa, kes on suur teatrisõber, lahkus õigupoolest pärast teist vaatust. Etenduses on muidugi ka positiivseid aspekte, kuid kõik mõjub siiski ülepakutuna. Ja olgu kohe öeldud, et mul pole lavajõududele ja orkestrile mingeid etteheiteid. Kõik lauljad ja tantsijad olid ülimalt professionaalsed ja näitlesid hästi. Teises vaatuses esitatud balletinumbrid olid kütkestavad ja orkester, keda ma olen korduvalt kiitnud, mängis täpselt ja kõlavalt, tekitades tunde, nagu me oleksime Viinis ja kuulaksime Viini Filharmoonikuid. Kõiges aga puudus *sarm*: säde silmades ja nõtke rütm. Teises vaatuses aga esitas orkester vaheloo *Unter Donner und Blitz* peadpööritava tempo ja hämmastava täpsusega. Kiirused vaheldusid sujuvalt, haakudes hästi laval toimuva tegevusega.

Lavakujundus oli lihtne, kuid efektne: kaks valget tuba, eesmine tuba veidi paremale viltu, tagumine tuba aga veidi vasakule viltu. Eesmisel toas liikus baldahhiin vahel paremale, vahel vasakule.

Tagumises toas olev tiibklaver oli esimeses vaatuses Alfredi peidupaigaks - suurepärane idee! - kus ta mõnede etteastete ajal liigutas klaverikaant muusika taktis üles-alla. See võis tegelikult olla üsna ebamugav peidupaik!

Etenduse päästsid aga lauljad. Rosalinde osa laulnud roosasse rõivastunud Aile Asszonyi etteasted olid kõik suurepärased, eeskätt rõõmus *Klänge der Heimat*, mille taustal valmistas Ungari kokk uljalt guljašši – kuid kas tõesti oli vaja supi sisse suur rott pillata? Adele'ks kehastunud Kristina Vähi laulis samuti võrratult, iseäranis hästi tuli tal välja *Mein Herr Marquis*. Urmas Põldma, ometi kord ka üks tenorihäälnel Eisenstein, oli selleks rolliks vajalikku mõõtu, kuid osasse sisseelamine võttis veidi aega. Mart Laur Frankina näitles ja laulis oivaliselt. Muuseas, Franki ja Eisensteini tutvustatakse selles lavastuses mitte prantslaste, vaid soomlastena. Soome ja eesti keel on üsna lähedased sugulaskeeled, mis on samas piisavalt erinevad, et tekitada väärarvamusi. Nende esimene dialoog oli ilmselt väga naljakas, kuid tõlkimatu. Teise vaatuse lõpus kõlanud duetis laulsid nad ometigi prantsuse keeles *Merçi, merçi, merçi*, ilmselt seetõttu, et sõnas *Kyllää* on rõhk sobimatus kohas. Dr Falke osa laulnud René Soomi hääli oli lummas ja tema esituses kõlanud *Brüderlein* kujunes etenduse vokaalseks haripunktiks. Oliver Kuusik oli sümpaatne Alfred ning Rauno Elp omanäolise Orlovskina tõmbas tähelepanu alati endale.

Nahkhiire nõrk koht on alati olnud kolmas vaatus, mis koosneb peamiselt dialoogidest ja kui jätta kõrvale Adele esitatud *Spiel ich die Unschuld vom Lande*, on muusika osakaal väike. Tõnu Kark oli Froschina meisterlik, kuid minu meelest oleks võinud ta sissejuhatav osa lühem olla. Seda mängiti kolm korda, iga korraga üha aeglasemalt kuni see vajus kolmandal korral täiesti koost. Siin peitus tegelikult tore koomiline moment, mis oli näiliselt põhjustatud sellest, et lavatöölised ei suutnud oma töid õigeks ajaks lõpetada.

Kokkuvõttes: suurepärased lauljad, kuid küsitava väärtusega lavastus.

Göran Forsling